

BESEDA *rad* V SLOVENŠČINI IN RUŠČINI Z VIDIKA OPREDELITVE Povedkovnika

Mladen Uhlak

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 811.163.6'367.62:811.161.1'367.62

V *Novi slovenski skladnji* Jože Toporišič opredeljuje besedo *ràd* kot »povedkovnik naklonskega tipa« (Toporišič 1982: 117) ali »naklonski predikativ« (prav tam: 407). V prispevku opozarjam na oblikovne, skladijske in pomenske lastnosti slovenske besede *ràd*, ki se kažejo v primerjavi z rusko kratko pridevniško obliko *ràd* (*pað*). Poleg sinhrono kontrastivne obravnave dveh besed prispevek odpira tudi vprašanje vpliva ruskega jezikoslovja na Toporišičevo pojmovanje povedkovnika kot posebne besedne vrste. Toporišičeva uvrstitev slovenske besede *ràd* med povedkovnike kaže, da se njegovo pojmovanje povedkovnika razlikuje od stališča ruskih jezikoslovcev.

povedkovnik, beseda *rad*, voluntativna naklonskost, besedne vrste, slovenščina, ruščina

The contribution attempts to find a descriptively appropriate word-class assignment for the problematic case of the contemporary Slovene lexical item *ràd*. This word, etymologically clearly an adjective, presents some functional similarities with adverbs, while in terms of morphology it also preserves certain adjectival features. Jože Toporišič proposed classifying *ràd* as a »modal predicative« (see esp. Toporišič 1982: 407). This hypothesis will be verified by contrasting the features of the Slovene word *ràd* with its obvious lexical parallel – the Russian *pað*.

predikativ, beseda *rad*, volitivna modalnost, deli govora, Slovene, Russian

1 Uvod

Cilj razprave je opis oblikovnih, skladijskih in pomenskih značilnosti besede *rad* v slovenskem jeziku.¹ Na posebno mesto, ki ga *rad* zavzema v sodobnem slovenskem jezikovnem sistemu, kaže dejstvo, da med avtorji sodobnih slovníc slovenskega jezika ni enotnosti glede besednovrstne opredelitve te besede. V uvodnem delu bom predstavil poskuse opredelitve besede *rad* v sodobnih slovenskih slovníc in pokazal, da pogled Jožeta Toporišiča (1926–2014) odstopa od stališč drugih jezikoslovcev.

V drugem delu bom na osnovi primerjave slovenske in ruske besede *rad* predložil eno izmed možnih rešitev danega problema. Izhajal bom iz razlikovanja med rabo slovenskega *rad* v povednem naklonu (*Rad berem*) in rabo iste besede znotraj naklonske konstrukcije *rad bi* v pogojnem naklonu (*Rad bi vprašal*).

¹ Posebej bi se rad zahvalil A. Derganc, D. Krvini, M. Snoju, P. Stankovski, M. Vaniču, M. Žagar Karer in A. Žele za vse opombe, ki so mi pomagale izboljšati prispevek. Vsa odgovornost za možne napake pri analizi in interpretaciji je moja.

2 Beseda *rad*: poseben pridevnik, poseben prislov ali povedkovnik?

Za začetek naj predstavim opredelitev besede *rad* v slovenskih slovnicaх od druge polovice 20. stoletja.

Na zapleten status *rad*, ki je bil prvotno pridevnik,² v sodobni slovenščini opozarjajo avtorji *Slovenske slovnice* (Bajec, Kolarič, Rupel 1973), saj se v delu, posvečenem oblikoslovju, *rad* obravnava na dveh mestih: v poglavju o pridevniku in v poglavju o prislovu. Beseda je najprej omenjena v podpoglavju o rabi pridevnikov: »Stavčna analiza kaže, da pridevnik *rad* odgovarja na vprašanje *kako?* kakor nekakšen pregiben prislov načina« (prav tam: 166). Neujemanje različnih kriterijev besednovrstne opredelitve besede *rad* je jasneje nakazano v poglavju o prisloviх, kjer je ta beseda izpostavljena kot »pridevniški prislov«: »Rad, -a, -o, rajši (-a, -e), najrajši (-a, -e) je po obliki pridevnik, po pomenu in rabi pa prislov. V osnovniku se redno ujema z osebkom v spolu in številu, v primerniku in presežniku se navadno rabi oblika za vse spole na -i« (prav tam: 274).

Poglejmo, kako to besedo opredeljujejo tuje slovnice slovenskega jezika. O. S. Plotnikova v monografiji *Slovenskij jazyk* opredeljuje *rad* kot »predikativni pridevnik«,³ ki nastopa v modalnih konstrukcijah, ki »izražajo voluntativno naklonskost⁴ – željo, pripravljenost, da kaj storimo, ali nagnjenost do dejanja« (Plotnikova 1990: 106).

Angleški slovnici slovenskega jezika (Herrity 2000; Greenberg 2008) ne problematizirata besednovrstne opredelitve *rad*. Herrity (2000: 80) v posebnem odseku znotraj poglavja o pridevniku opredeljuje *rad* kot pridevnik, »ki ima zgolj imenovalniške oblike za vse spole in števila«. V *Kratki referenčni slovnici knjižne slovenščine* Greenberga je *rad* omenjen dvakrat: prvič sicer bežno, pri posebnostih primerniškega stopnjevanja pridevnikov »ràd – rājši« (Greenberg 2008: 38) in drugič pri opisu konstrukcije *NOM + rad (rada, -i)*, ki se veže z osebnimi glagolskimi oblikami in ima habitualni pomen (prim. prav tam: 109–110).

Drugačno opredelitev navaja francoska slovnica Vincenota (1975: 248), ki *rad* izpostavi kot »edini prislov, ki se ujema z implicitno ali eksplicitno izraženim osebkom«.

Med vsemi poskusi opredelitve dane besede zagotovo izstopa hipoteza Toporišiča, ki v *Novi slovenski skladnji* (NSS) opredeljuje *rad* kot »povedkovnik naklonskega tipa« (Toporišič 1982: 117) ali »naklonski predikativ (povedkovnik)« (prav tam: 407): »Glede izražanja osebe sta zanimiva **povedkovnika** *lahko* in *rad -a, -o*, ki se **dodajata**

² Glej Snoj 2009: 598.

³ Avtorica ruske monografije ne opredeli termina »predikativni pridevnik«. Lahko predpostavljamo, da poskuša slovenski *rad* približati govorcem ruščine preko primerjave z ruskimi kratkimi pridevniki, kot so *готов* ('pripravljen'), *согласен* ('tisti, ki se strinja'), *виноват* ('kriv'), *прав* ('tisti, ki ima prav'), ki nastopajo zgolj v povedkovem določilu in nikoli nimajo prilastkovne funkcije.

⁴ »Voluntativna naklonskost« je termin češkega jezikoslovca Miroslava Grepla. Opredelil ga je kot »odnos vršilca do realizacije dejanja« (Grepl 1978: 277). Grepl je ta tip naklonskosti povezoval s pomeni 'nujnosti', 'možnosti', 'izražanja želje in namena'. V dani študiji se ob uporabi Greplovega termina nanašamo izključno na izražanje želje in namena.

osebnim glagolskim oblikam, prvi čisto nepregiben, drugi pregiben v spolu in številu« (prav tam: 116–117; poudaril M. U.).

Toda ali je besedo *rad* res mogoče uvrstiti med t. i. povedkovnike/predikative? V NSS Toporišič zapiše, da je hipoteza o povedkovniku kot o novi besedni vrsti vpeljana v slovensko slovnico v njegovem *Eseju o slovenskih besednih vrstah* (prim. Toporišič 1982: 113). Poglejmo torej, kako je povedkovnik opredeljen v omenjenem eseju: »Besedna vrsta, ki služi samo za **povedkovo določilo** (oblikovno se dostikrat meša s prislovom); rabi se torej ob **pomožniku, najprej seveda ob biti**: *všeč, žal, prav, lahko, tiho, škoda, čas, dolgčas, tema, mraz*« (Toporišič 1975: 302; poudaril M. U.).

Podobno opredelitev, ki izhaja iz pozicijskega načela (povedkovnik je desno od pomožnega glagola) in skladenjske vloge (služi za izražanje povedkovega določila), najdemo tudi v NSS (Toporišič 1982: 113):

Tu delamo s teorijo, da je vse, kar je v pomožniški glagolski zvezi desno od tega glagola (biti sam/zadovoljen/tiho oz. izvoliti za sekretarja), povedkovo določilo. Ker pa ima vsak stavčni člen tudi svoj besednovrstni ustreznik [...] se vprašujemo, ali ga nima tudi povedkovo določilo. In to vprašanje ima pri nas pozitiven odgovor: ta besedna vrsta se imenuje povedkovnik.

Čeprav se Toporišič v študijah o povedkovniku nikoli eksplicitno ne sklicuje na ruske jezikoslovce, se zdi verjetno, da je svojo hipotezo oblikoval pod vplivom Viktorja V. Vinogradova (1895–1969) in Aleksandra V. Isačenka (1910–1978). Ruska jezikoslovca sta, opirajoč se na ideje Leva V. Ščerbe (1880–1944), zagovarjala hipotezo o »kategoriji stanja« ali »predikativu«, posebni besedni vrsti v ruskem jeziku, ki naj bi nastala prek zveze nepolnopomenskega glagola *быть*⁵ ali glagolov z oslABLJENIM pomenom s prvotnimi prislovi ali pridevniki.⁶

Tako Ščerba kot Vinogradov sta med ruske predikative uvrstila prvotno pridevniško obliko *рад*, ki v kombinaciji z vezjo *быть* označuje stanje radosti, ki se pripisuje osebkju (prim. Ščerba 1974⁷: 90; Vinogradov 1986⁸: 332, 333).

V nadaljevanju poskušam odgovoriti na naslednji vprašanji:

- a) V kolikšni meri je slovenska beseda *rad* primerljiva z ruskim *рад*?
- b) Ali je omenjeno slovensko besedo sploh mogoče uvrstiti med kategorijo povedkovnikov, kot jih je poskušal opredeliti Jože Toporišič? V primeru negativnega odgovora je mogoče predpostaviti, da se je Toporišič zgledoval po primerih iz ruske jezikoslovne literature, ne da bi pri tem upošteval razlike med slovenščino in ruščino.

⁵ Za ruščino je značilno opuščanje glagola *быть* v sedanjiku povednega naklona. V stilistično nezaznamovani rabi se oblike glagola *быть* opuščajo a) pri polnopomenskem eksistenčnem *быть: Я в доме*; b) pri oslABLJENEM slovarskem pomenu oz. pri vezavi kopule s samostalniki, pridevniki in prislovi: *Он молодой, Она врач, Мне холодно*; c) pri tvorbi preteklika *Она пришла*.

⁶ Za podroben oris zgodovine ruskega pojmovanja »kategorije stanja« oz. »predikativa« in opis razlik med idejami Vinogradova in Isačenka glej Uhlik 2016.

⁷ Prva objava leta 1928.

⁸ Prva objava leta 1946.

2 Kontrastivna obravnava slovenskega in ruskega *rad*

2.1 Raba slovenskega *rad* v povednem naklonu

Moje izhodišče je, da je treba pri slovenski besedi *rad* ločevati dva pomena, ki se realizirata v dveh naklonih – povednem in pogojnem.

Za začetek naj navedem nekaj primerov rabe dveh besed v slovenščini in ruščini, ob katerih zaradi sopostavitvene analize navajam tudi prevode:

(1) slov. Andrej ne hodi ven, **rad je** doma.

rus. Андрей никуда не выходит, он **любит** сидеть дома.

(2) rus. Он **рад**, что сделал это.

slov. **Vesel je**, da je to naredil.

Ruska beseda *рад* (zglede (2)) skupaj z impliciranim glagolom *быть* tvori povedkovo določilo. Pomensko opisuje konkretno situacijo, ki se dogaja v določenem časovnem izseku. Beseda izraža stanje osebk, ki doživlja radost in veselje, torej pomen, ki se, kot bo pokazano, v slovenščini izraža z drugimi sredstvi.

Slovenski *rad* (zglede (1)) se ne veže s kopulo, temveč s polnopomenskim glagolom *biti* v pomenu 'nahajati se'. V nasprotju z zgledom (2) slovenski *biti rad doma* ne označuje časovno omejenega stanja, temveč **stalno lastnost**, pripisano osebk.

Naj dodam še nekaj primerov, v katerih slovenski *rad* nastopa s polnopomenskimi glagoli in ima habitualni pomen:

(3) slov. Ana **rada** bere.

rus. Анна **любит** читать.

(4) slov. Sosedje **radi** potujejo z otroki.

rus. Соседи **любят** путешествовать с детьми.

Slovenski *rad* kaže nekatere značilnosti pridevnika (pregiba se po spolu in številu), vendar v sodobni slovenščini ne nastopa v prilastkovni funkciji, razen v frazemu *rade volje*. V vseh drugih primerih se uporablja izključno v imenovalniku in se tako razlikuje od drugih slovenskih pridevnikov.⁹

Funkcionalno je slovenski *rad*, kot so opazili avtorji *Slovenske slovnice*, primerljiv s prislovom. V zgledih (3) in (4) *rad* vsebuje dva pomena, ki dopolnjujeta glagol: *habitualnost* (*kako pogosto?*) in *naklonskost* (*kako? z veseljem*). Lahko bi ga opredelili kot *naklonski prislov*, če spregledamo, da *rad* ohranja ujemanje z osebkom po spolu in številu.

Po stavčni analizi se po našem mnenju *rad* vede prislovnodoločilno in ne prilastkovno. S povedkovim prilastkom izkazuje naslednjo podobnost: odvisen je od osebk, s katerim se ujema po spolu in številu. Toda v nasprotju s povedkovim prilastkom ni pretvorljiv v samostojno povedkovo določilo in ne more biti izražen kot poseben stavek. Če ponazorimo s primerom: stavka *Janez rad kuha* ne moremo pretvoriti v *Janez kuha* in **Janez je rad*, kar je možno v primeru stavkov s povedkovim prilastkom (*Sava teče motna: Sava teče + Sava je motna*).

⁹ V ruščini je izključna raba v imenovalniku značilna za kratke pridevniške oblike.

Poseben primer je idiomatska zveza *imeti rad*, ki v sodobni slovenščini izraža stalno pozitivno čustvo ali odnos do osebe ali predmeta. To besedno zvezo v ruščino najpogosteje prevajamo z glagolom *любить*, s katerim kaže vrsto pomenskih podobnosti. Prav tako kot ruski *любить* slovenski *imeti rad* označuje stalni (časovno neomejen) pozitivni odnos do druge osebe:

- (5) slov. Anton **ima rad** sestro. **Rad te imam.**
rus. АНТОН **любит** сестру. Я тебя **люблю**.

Enako kot ruski glagol slovenska idiomatska zveza načeloma (stilno nezaznamovano) ne more pomeniti konkretnega, aktualiziranega čustva, ki je omejeno na določen časovni izsek:

- (6) *Prejšnji petek sem te imel rad.
*В прошлую пятницу я тебя любил.

V primeru vezljivosti z neživim predmetom slovenski *imeti rad* kot tudi ruski *любить* označuje trajno čustvo do predmeta, ki obstaja tudi zunaj konkretne situacije:

- (7) slov. **Rad imam** čokolado.
rus. Я **люблю** шоколад.

Naj opozorim na razliko med slovenskim *ljubiti* in ruskim *любить*, saj je raba tega glagola v slovenščini stilistično in pomensko omejena. Slovenski *ljubiti* je v odnosu do *imeti rad* zaznamovan. Uporablja se predvsem kot izraz najvišje stopnje čustva do druge osebe.

Če se nanaša na nečloveško in neživo, se uporablja redko, in sicer najpogosteje ob samostalnikih, ki označujejo abstraktne pojme, in je v tem primeru pomensko zelo blizu glagola 'oboževati':

- (8) slov. Miha **ljubi** glasbo.
rus. Миха **обожает** музыку.

Če sklenem, poleg zveze *imeti rad* se *rad* v povednem naklonu uporablja ob polnopomenskih glagolih, kar kaže, da ga je težko uvrstiti med povedkovnike oz. besednovrstne ustreznice povedkovega določila. Ostane vprašanje, ali se slovenski *rad* uporablja samo naklonsko. Primeri, ki sem jih navedel do zdaj, vsebujejo dva pomena: 'habitualnost' (stalna lastnost) in 'voluntativno naklonskost' (zavestna nagnjenost osebe k opravljanju dejanja). Toda v slovenskem jeziku najdemo tudi primere konstrukcij z *rad*, pri katerih odtonek voluntativne naklonskosti izginja. Gre za primere, pri katerih se obravnavana beseda pojavlja v povedkovnih zvezah, ki imajo nečloveški in neživi osebek:

- (9) slov. Hrana se poleti **rada** hitro pokvari.
rus. Продукты летом **обычно** быстро портятся.
(10) slov. To se **rado** zgodi.
rus. Такое **часто** бывает.

Iz zgledov (9) in (10) je razvidno, da je v povednem naklonu stalnica besede *rad* habitualni pomen (trajna lastnost) in da ne moremo vedno govoriti o naklonski rabi

(pri človeških osebkih se pojavlja naklonska in nenaklonska raba, pri neživem pa načeloma nenaklonska).¹⁰

Preden preidem na opis rabe posebnosti besede *rad* v pogojniku, bi rad nakazal, kako se pomen ruskega *рад* izraža v slovenskem jeziku. Stanje radosti in veselja v določenem časovnem izseku se v knjižni slovenščini izraža s pomočjo predikativnih konstrukcij s pridevnikom *vesel*¹¹ ali z izpeljankami iz tega pridevnika ('veseliti se', 'razveseliti se', 'veseliti' + *koga*, 'z veseljem').¹²

Vezljivostno poseben odnos med ruskim *рад* in slovenskim *vesel* (ter njegovimi derivati) se kaže v naslednjih primerih:

- (11) rus. **Рад** твоему письму.
slov. **Veseli sem** tvojega pisma.

Kot je razvidno iz zgleda (11), se ruski *рад* predmetno veže z dajalnikom, slovenski *vesel* pa z rodilnikom.

- (12) rus. **Рад** тебя видеть.
slov. **Veseli sem**, da te vidim./**Veseli** me, da te vidim./**Lepo** te je videti.

Na tem mestu je treba omeniti, da na obrobju slovenskega jezika najdemo rabo, ki je podobna ruski. Slovarji prekmurskih govorov navajajo primere rabe *biti rad* s predmetnim odvisnikom (Novak 2009: 122):

- (13) prekm. govori: **Ràd san**, ka si prišeu.
knjiž. slovenščina in osrednjeslovenski govori: **Veseli sem**, da si prišel.
rus. Я **рад**, что ты пришел.

V knjižni slovenščini in osrednjih govorih se v kombinaciji s predmetnimi odvisniki uporablja predvsem *vesel*:

- (14) rus. Он **был рад**, что я пришел.
slov. **Bil je vesel**, da sem prišel.

Poglejmo si še, kako se v slovenščini izraža pomen časovno omejenega stanja veselja in radosti v preteklosti in prihodnosti, pri katerem se v ruščini uporablja predikativna konstrukcija z *рад* in dovršnim glagolom.

- (15) rus. Обратитесь к нему, он **будет рад** с Вами поговорить.
slov. Obrnite se nanj, **z veseljem** se bo pogovoril z vami/**rad** se bo pogovoril z vami.

Analiza primerov iz referenčega korpusa Gigafida, opravljena s pomočjo programa Sketch engine, je pokazala, da se v teh primerih v slovenščini v navedenem pomenu ob dovršnikih v pretekliku in prihodnjiku lahko pojavlja tudi *rad*, vendar prevladuje

¹⁰ Ruski glagol *любить* se lahko uporablja v pomenu habitualnosti, ne da bi pri tem izražal zavestno željo, samo v povezavi z živim človeškim osebkom: rus. Он *любит опаздывать*/slov. *Rad zamuja*.

¹¹ Pridevnik *vesel* se Toporišiču ni zdel potreben posebne obravnave, ker je zanj le eden izmed pridevnikov, ki lahko nastopajo v povedkovem določilu.

¹² Ruska jezikoslovka Svetlana M. Tolstaja je opozorila, da se slovenščina razlikuje od drugih slovanskih jezikov po možnosti predmetne vezljivosti pridevnika *vesel* (prim. Tolstaja 2012).

raba izpeljank iz pridevnika *vesel*. Korpusna analiza kaže, da so primeri *Z veseljem sem prebrallpreverillpriskočil na pomoč* pogostejši kot *Rad sem prebrallpreverillpriskočil na pomoč*. Isto velja v prihodnjiku z dovršniki: *Z veseljem bom prebral* je pogostejše kot *Rad bom prebral*.

Opozoril sem na razliko med rabo slovenske in ruske besede *rad* v povednem naklonu. Če v ruščini *pad* izraža **časovno omejeno stanje** in se uporablja v predikativnih konstrukcijah z vezjo, slovenski *rad* v indikativu v zvezi s polnopomenskimi glagoli označuje **trajno lastnost**.

Mogoče je predpostaviti, da sta današnji pomen in raba v slovenščini rezultat vpliva nemškega prislova *gern/gerne* (iz ustnega posveta z M. Snojem). Na sorodno rabo slovenskega *rad* in nemškega *gern* kažejo primeri iz nemškega razlagalnega slovarja *Duden*:¹³

(16) nem. Sie spielt **gern** Klavier. (Duden)
slov. **Rada** igra klavir.

Tudi primere z nečloveškimi osebki, pri katerih gre za izražanje trajne lastnosti brez odtenka voluntativnosti,¹⁴ lahko razložimo v luči vpliva nemškega *gerne*:

(17) nem. Erlen stehen **gerne/gern** am Wasser (Duden)
slov. Jelše **rade** stojijo/rastejo ob vodi.

Sklenimo prvi del z ugotovitvijo, da je slovenski *rad* funkcionalno najbližje prislovu, v nasprotju z ruskim *pad* se po navadi ne uporablja v povedkovem določilu in razmeroma redko označuje časovno omejeno stanje radosti ali veselja. Rabi se predvsem s polnopomenskimi osebnimi glagolskimi oblikami in ima ob človeških osebkih najpogosteje pomen trajnega pozitivnega odnosa do opravljanja dejanja, kar se v ruščini izraža z glagolom *любить*.

2.2 Raba slovenskega *rad* v pogojnem naklonu

Drugi primer rabe se nanaša na *rad* v analitičnih konstrukcijah s pogojnikom, ki so v slovenščini eden od osnovnih načinov izražanja želje.

Konstrukcije z *rad* in pogojnikom so pomensko blizu glagoloma *želeti* in *želeti si*. Razlikujejo se od glagola *hoteti*, ki v slovenščini poleg izražanja želje vsebuje pomen izrecnega izražanja volje osebka. Na to posebnost pomena *hoteti* je posebej treba opozoriti govorce ruščine, saj bomo videli, da se slovenske konstrukcije z *rad bi* v ruščino prevajajo z različnimi oblikami glagola *хотеть*.

Beseda *rad* se skladenjsko razlikuje od omenjenih naklonskih glagolov tudi po tem, da se vedno veže z osebnimi glagolskimi oblikami, medtem ko se *hoteti* in *želeti* najpogosteje uporabljata ob nedoločniku. To je dodaten dokaz, da gre za posebno obliko načinovnega prislova.

¹³ www.duden.de

¹⁴ V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (www.fran.si) se ta pomen opisuje kot 'pogostnost dejanja'. Navedena zgleda sta »Prve češnje so rade črvice« in »Koža rada razpoka«.

V pogojnem naklonu *rad* nastopa v treh tipih skladenjskih konstrukcij:

a) *rad* + pogojnik:

(18) slov. **Rad** bi vas vprašal.

rus. Я бы **хотел** Вас спросить.

Rad bi ob dovršnih glagolih dejanja ne izraža samo želje, ampak pogosto najavlja tudi govorčev namen. V kombinaciji z nedovršniki in z glagoli zaznavanja (*videti*, *slišati*) *rad bi* označuje željo brez napovedi dejanja: *Rad bi govoril s tabo*, *Rad bi videl/slišal*. Govorce ruščine, ki se učijo slovenščino, je treba opozoriti, da se *Hočem vas vprašati* uporablja precej redkeje.

b) druga realizacija je zveza *rad bi* s predmetnim odvisnikom, pri čemer se v nasprotju z zgledom (18) v glavnem in odvisnem stavku pojavljata različna osebka:

(19) slov. **Rad bi**, da prej prideš.

rus. Я **хочу**, чтобы ты пришел раньше.

V tem primeru je *rad bi* približna sopomenka glagola *želei*, pri čemer vsebuje odtenek vljudnosti (ki je sicer eden izmed možnih pomenov, ki jih izraža pogojnik). *Želim, da pridete* je bolj uradno in vsebuje odtenek izražanja zahteve.

Raba s povratno obliko *Želim si, da prej pridete* izjavi dodaja subjektivno-ekspresivni odtenek – poudarjena je močna želja osebk. Če bi v tem kontekstu uporabili glagol *hoteti* (*Hočem, da prej prideš*), bi dodali pomen grobo izražene zahteve, kar spet kaže, da glagol *hoteti* v slovenščini redko izraža željo.

c) tretja realizacija *rad bi* se pojavlja ob opuščanju polnopomenskega glagola s predmetom v tožilniku.

Primer z vprašanjem:

(20) slov. Kaj **bi radi**?

rus. Что Вам?/ Вам чего?

Vprašalna *Kaj bi rad -a, -i?* v nasprotju s trdilnimi konstrukcijami *rad bi* nima neznamovanega pomena. Zveni bolj zaznamovano kot *Kaj želite?*, saj lahko v nekaterih primerih zveni, kot da bi sogovornicu očitali, da izraža svojo željo.

Bolj neznamovano zvenijo trdilni stavki, pri katerih se srečujemo z opuščanjem glagolov:

(21) slov. **Rad bi** pivo/časopis/kruh.

rus. Мне, пожалуйста, пиво/газету/хлеб.

Ta primer elipse je možen le pri omejenem številu glagolov (*imeti*, *dobiti*, *piti*, *jesti*), ki se vežejo s konkretnimi referenčnimi predmeti in uporabljajo v situacijah, kjer je iz konteksta jasno, za kateri glagol gre.

Iz navedenega sklepam, da je v trdilnih stavkih naklonska konstrukcija *rad bi* manj zaznamovana kot izjave z modalnimi glagoli *želim*, *želim si* ali *hočem*.

3 Sklep

V zaključku bi se rad vrnil k vprašanju, ki sem ju zastavil v uvodu. Slovenske besede *rad* v nasprotju z ruskim *рад* ni mogoče obravnavati kot povedkovnik, saj ne nastopa v povedkovem določilu in se uporablja ob polnopomenskih glagolih. Toporišičeva hipoteza o tem, da je *rad* »naklonski povedkovnik«, se torej ne potrjuje.

Ločil sem dva primera rabe – v povednem in pogojnem naklonu. V prvem ima *rad* voluntativni naklonski pomen in izraža stalno lastnost (v nekaterih primerih z neživimi osebki se ohranja samo habitualnost). Besedo *rad*, ki je prvotno pridevnik, je v sodobni slovenščini težko besednovrstno opredeliti – funkcijsko je zagotovo bližje prislovu, vendar z osebkom ohranja ujemanje po spolu in številu.

V drugem primeru sem analiziral *rad* znotraj modalnih konstrukcij *rad bi*, ki predstavljajo enega od osnovnih načinov izražanja želje in najave namena v slovenskem jeziku.

Literatura

- BAJEC, Anton, KOLARIČ, Rudolf, RUPEL, Mirko, 1973: *Slovenska slovnica (tretja izdaja). Neizpremenjena izdaja iz l. 1968 z razširjenim kazalom in vnesenimi popravki izdaje iz leta 1971*. Ljubljana: DZS.
- Duden Online Wörterbuch. www.duden.de (dostop 1. 5. 2016).
- Gigafida. Elektronska zbirka slovenskih besedil. www.gigafida.net (dostop 1. 5. 2016).
- GREENBERG, Marc L., 2008: *A Short Reference Grammar of Standard Slovene*. Muenchen: Lincom Europa.
- GREPL, Miroslav, 1978: O suščnosti modal'nosti. *Jazykoznanie v Čehoslovakii*. Moskva: Progress. 277–301.
- HERRITY, Peter, 2000: *Slovene: A Comprehensive grammar*. London, New York: Routledge.
- NOVAK, Vilko, 2009: *Slovar beltinskega prekmurskega govora*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- PLOTNIKOVA, Ol'ga S., 1990: *Slovenski jazyk*. Moskva: Moskovskij universitet.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. www.fran.si (dostop 1. 7. 2016).
- SNOJ, Marko, 2009: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
- ŠERBA, Lev V., 1974: O častjah reči v ruskom jazyke. *Jazykovaja sistema i rečevaja dejatel'nost'*. Leningrad: Nauka. 77–100.
- TOLSTAJA, Svetlana M., 2012: K semantičeskoj rekonstrukcii slav. *vesel- i *rad-. *Praslovenska dialektizacija v luči etimoloških raziskav: Ob stoti obletnici rojstva akademika Franceta Bezlaja. Zbornik referatov z Mednarodnega znanstvenega simpozija v Ljubljani, 16.–18. septembra 2010*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 257–264.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1975: Esej o slovenskih besednih vrstah. *Jezik in slovstvo* 8. 295–305.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: DZS.
- UHLIK, Mladen, 2016 (v pripravi): *Zgodovina vprašanja povedkovnika v ruskem jezikoslovju*.
- VINCENOT, Claude, 1975: *Essai de grammaire slovène*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- VINOGRADOV, Viktor, 1986: *Russkij jazyk. Grammatičeskoe učenie o slove*. Moskva: Vysšaja škola.